

УДК (051.055.2)+687.5.01(477-87) «1946/1950»

ЧАСОПИС «ГРОМАДЯНКА» (1946-1950 РР.) ЯК ТРИБУНА МОДНИХ ТЕНДЕНЦІЙ ДЛЯ УКРАЇНОК В НІМЕЧЧИНІ

Х. А. Астапцева

Українська академія друкарства

вул. Під Голоском, 19, Львів, Львівська область, 79061, Україна

krisast@ukr.net

У статті досліджено проблематику висвітлення теми моди на шпальтах часопису «Громадянка» (1946–1950 рр.) — пресового органу Об'єднання українських жінок на еміграції (ОУЖ) в Аугсбурзі, що зберігається у фондах Інституту досліджень української діаспори імені професора Любомира Винара та фондах Музею-архіву преси Вахтанга Кіпіані. З'ясовано, що мода стала важливим засобом збереження національної ідентичності та адаптації українських жінок у повоєнній Європі. Акцентовано на тому, як матеріали про крій і шиття одягу, модні тенденції та поради з краси і естетики сприяли формуванню культурних орієнтирів діаспори. Виокремлено роль часопису як трибуни для поширення інформації про моду в контексті соціокультурної діяльності ОУЖ. Зафіксовано, що висвітлення моди на сторінках видання слугувало не лише естетичним цілям, але й виконувало функцію культурного самовираження та підтримки традицій української громади за кордоном. Зосереджено увагу на практичному аспекті публікацій, зокрема через рубрики «Вчимося шити» і «Сторінка мод», що надавали інструкції з пошиття одягу в умовах ресурсного дефіциту. Виокремлено роль часопису у збереженні національної ідентичності через популяризацію адаптації українських вишивок до сучасного одягу. Окремо досліджено освітню функцію «Громадянки», зокрема видання «Підручника крою і шиття», що сприяв професійній підготовці українок. Часопис відіграв ключову роль у підтримці українок, ставши культурним містком між традиціями, сучасністю та потребами еміграційного життя.

Ключові слова: *часопис для жінок «Громадянка» (1946-1950 рр.), крій і шиття одягу, мода, Об'єднання українських жінок на еміграції, журналістика моди, Іванна Дицьо-Мельник, табори Ді-Пі, Аугсбург.*

Постановка проблеми. Тематика моди на шпальтах часопису «Громадянка», пресового органу «Об'єднання українських жінок на еміграції» в Аугсбурзі, є важливим джерелом для вивчення методів збереження національної ідентичності та адаптації українських жінок-емігранток у повоєнній Європі. Дослідження цього аспекту дозволяє зрозуміти, як мода відображала культурні орієнтири та повсякденне життя діаспори.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Тема висвітлення моди на шпальтах часопису «Громадянка» залишається мало дослідженою, проте існують напрацювання,

які створюють підґрунтя для її вивчення. Значний внесок у розуміння видавничої діяльності українських жіночих організацій зробили Н. М. Сидоренко та І. Рибачок. У дослідженні Н. М. Сидоренко «Журналістська «планета Ді-Пі»: Укр. преса у таборах військово-полонених, переміщених осіб і біженців у Європі після II Світ. війни (1945–1950 рр.)» розглянуто широкий контекст діяльності української діаспорної преси, зокрема її роль у формуванні культурних та соціальних орієнтирів, що є важливим для аналізу теми моди в умовах еміграції [1].

І. Рибачок у статті «Журнал «Громадянка» як джерело до вивчення діяльності Об'єднання українських жінок на еміграції» досліджує функцію часопису як інструменту підтримки національної ідентичності та висвітлення культурно-громадської діяльності українок. Її висновки створюють основу для подальшого аналізу специфічних тем, таких як мода, яка могла бути вираженням культурного самовираження й адаптації до нових умов життя [2].

Архівні матеріали Центрального державного історичного архіву України у Львові (фонд №872, опис №1) надають додаткові джерела для вивчення діяльності Союзу Українок Америки, який взаємодіяв із ОУЖ, що, ймовірно, впливало на тематику й підхід до висвітлення модних тенденцій у журналі.

Таким чином, ці дослідження та джерела забезпечують важливий контекст для розуміння значення моди як соціокультурного феномену на шпальтах «Громадянки», її ролі у підтримці національної ідентичності та адаптації українок у повоєнній Європі.

Мета статті. Основну мету дослідження орієнтовано на аналіз висвітлення теми моди на шпальтах часопису «Громадянка» як культурного феномену, що відображав процеси адаптації, збереження національної ідентичності та формування естетичних орієнтирів українських жінок-емігранток у повоєнній Європі. Дослідження має на меті виявити роль моди в діяльності «Об'єднання українських жінок на еміграції», а також простежити, як мода використовувалася як засіб соціокультурного самовираження у контексті української діаспори.

Виклад основного матеріалу дослідження. За словами багатолітньої голови ОУЖ Ірени Павликовської трирічний період перебування українців на еміграції після капітуляції Німеччини можна поділити на три основні етапи: (1) Перший етап характеризувався створенням таборів та початком організаційного життя. Цей час минав під загрозою насильницької репатріації, яка, водночас, сприяла консолідації громади. У цей період, 01 листопада 1945 року, було засновано громадську Централю (ЦПУЕ), а 15–16 грудня 1945 року проведено перший З'їзд ОУЖ; (2) Другий етап настав після ухвалення Об'єднаними Націями постанов про припинення насильницької репатріації. У цей період покращилися умови життя в таборах, відбувся значний розвиток організаційного життя, хоча водночас почали виникати серйозні громадські та політичні суперечності; (3) Третій етап відзначився завершенням еміграційного життя в Німеччині, що включало масштабне переселення українців до інших країн [3, с. 3].

Українки, примусово вивезені до німецького III Райху, після війни опинилися у трьох окупаційних зонах Німеччини. Проживаючи переважно в таборах,

вони створювали жіночі гуртки. У грудні 1945 року в Авгсбурзі на з'їзді делегаток 26 осередків було затверджено статут і напрямки діяльності «Об'єднання українських жінок на еміграції» (тут і далі – ОУЖ). Наступні з'їзди відбулися в 1947 р. (Ашаффенбург), 1948 р. (Штуттгарт) і 1950 р. (Новий Ульм), і на них повсякчасно обирали головою Ірину Павликовську. ОУЖ створило 72 відділи в американській, англійській та французькій зонах окупації. Основними завданнями були об'єднання українок для громадської праці, захист інтересів жінок і дітей, підтримка традицій і культури, харитативна допомога, опіка над сиротами та немічними, а також співпраця з міжнародними жіночими організаціями [4].

Пресовий орган ОУЖ — журнал «Громадянка» (1946–1950), редактований Людмилою Івченко та Марією Бачинською-Донцовою, став важливим засобом комунікації для українського жіноцтва. У 1947 році ОУЖ ініціювало створення «Ліги жінок на еміграції». Після переселення українців до США, Канади та інших країн у 1950 році діяльність ОУЖ була припинена [4].

Місія «Громадянки» передбачала багатовекторну підтримку українського жіноцтва, що опинилося у надскладних умовах у таборах для переміщених осіб: «Цим журналом розпочинаємо поступову і спокійну працю вкорінення в жінках розуміння своєї ваги, свого величезного значення і відповідальності, працю для вироблення в них свого погляду на всі справи. Разом з цим просимо всіх жінок-українок, що опинилися поза Рідним Краєм, брати участь в цьому своєму жіночому журналі: надсилати свої статті, поради, дописи та світлини з життя і діяльності жіноцтва» [5, с.1].

Важливо, що українки, а це здебільшого була інтелігенція, намагалися пристосуватися до нових умов, адаптуватися та запозичити від німецьких жінок методи ефективного ведення господарства, щоб домашні справи не поглинали увесь вільний час і залишалася вільна хвилина для духовного та інтелектуального збагачення. Власне цьому мала сприяти «Громадянка»: «Багато з нас по 2-3 роки живуть в Німеччині. Отже, мусимо перебрати наші вражіння, спостереження і спогади та скласти ціну тому, що пізнали на чужині. Але, віддаючи належне нашій жінці в тому, що її інтереси далеко ширші, то цирування панчіх саме по собі ніяк не може неповнити її блаженством, що вона не може жити без задоволення духових її потреб, мусимо тверезо придивитися до німецької жінки, запозичити собі в неї ті риси, які придадуться і нам на нашому господарстві» [6, с.4-6].

Майбутнє української діаспори вимагало серйозного осмислення шляхів забезпечення самостійного і незалежного існування без сторонньої допомоги. Емігранти усвідомлювали, що забезпечене базове життя скоро завершиться, і вони будуть змушені покладатися лише на власні сили. Перед ними постало питання про унезалежнення та пошук засобів для підтримки себе і своїх родин, як в умовах еміграції, так і після переселення на постійне місце проживання або повернення на зруйновану Батьківщину. Зрозумілим було одне: справитися з викликами могли ті, хто мав практичний фах. Серед жінок-емігранток були фахівці, чиї теоретичні знання та професійна практика давали змогу працювати самостійно. Водночас багато жінок із вищою освітою, зокрема педагоги, правники, економісти та науковці,

через обставини не могли працювати за спеціальністю. Лікарі, які не знали мови місцевого населення, також стикалися з труднощами працевлаштування. Значна частина жінок раніше взагалі не мала заробіткового досвіду [7, с.31-33].

У цих умовах виникла потреба у фаховій підготовці та перепідготовці жінок. Кваліфіковані фахівчині серед українок почали передавати свої знання іншим, організовуючи курси, школи й майстерні. Це стало їхнім громадянським обов'язком, а жіночі об'єднання взяли на себе координацію цієї важливої справи. Звичайно, що найзатребуванішим в умовах еміграції виявився кравецький фах. У багатьох таборах жіноцтво активно долучалося до цієї роботи. У Регенсбурзі в кравецькій майстерні понад 40 українок та кілька жінок інших національностей шили піжами для хворих, фартухи й халати для медперсоналу, дитячі плащики та інший одяг із матраців, бандажів і навіть парусини. Також працювали трикотажні й лялькарські майстерні, проводилися курси крою, шиття та вишивання. Подібні майстерні діяли в Ельвангені та Аугсбурзі. У таборі Сомме-Касерне (Аугсбург) функціонувала вишивальня, яка виготовила сотні вишивок, торбинок та художніх виробів. Невелика трикотажна майстерня також виконувала замовлення. [7, с.31-33].

Кравецтво, вишивальництво, взуттярство, лялькарство стало основним напрямком діяльності українок у німецьких таборах. Так, наприклад, на відстані 100 км від Каселя, в окремому містечку Корнберзі, у листопаді 1945 року розташувалося 2500 українців, утворивши табір. 30 грудня 1945 року, після з'їзду жінок в Аугсбурзі, в Корнберзі відбулися загальні жіночі збори, які заклали Корнберзьке об'єднання українських жінок на еміграції. Після цього були створені секції. На початку до організації вступило понад 126 жінок [8, с. 19-21].

Ще до оформлення Жіночого об'єднання почав працювати гурток вишивальниць під керівництвом пані Ст. Крушельницької. Було відкрито кравецьку майстерню та організовано кравецькі й куховарські курси. Жінки весь час шили, головним чином з матеріалів УНРА. Вони виконували роботу для Пласту, дитячого садка та відповідно до замовлень окремих таборян. Також жінки виготовляли ляльки та інші іграшки. У Корнберзі діяла майстерня пантофель, де шили взуття зі старих плащів та іншого непридатного для використання одягу. В окремій майстерні ремонтували одяг і панчохи. Для збуту своєї продукції делегатура мала власну крамницю [8, с. 19-21].

Природньо, що редакція «Громадянки» реагувала на тенденцію освоєння українками кравецьких навичок. Ще у першому номері часопису, який, до слова, виходив у світ за допомогою звичайної друкарської машинки, було започатковано аж дві (!) рубрики про моду: «Вчимося шити» і «Сторінка мод». Вела рубрики Іванна Дицьо-Мельник. Про неї відомо лише те, що після Німецьких таборів Ді-Пі вона потрапила до США, де Вилмінгтоні (штат Делавер) працювала книговодом 54 Відділу Союзу українок Америки [9, с.31].

Іванна Дицьо-Мельник у вступному слові на честь відкриття рубрики «Вчимося шити» описала причини, чому ця рубрика була настільки на часі та як її матеріали могли стати в нагоді українкам в еміграції: «Справа шиття одягу в наших

умовах — найбільш болюча проблема. Жінки, що потраплять самі шити, з кожного куска матеріалу щось зроблять, бо тепер нелегко знайти добру кравчиню. Тому буду старатися подавати в нашому журналі українському жіноцтву засадничі форми крою, щоб вони могли самостійно набувати фаху, такого конечного для жінки» [10, с. 33].

Незадовго після започаткування рубрики «Вчимося шити» Іванна Дицьо-Мельник коштом Об'єднання українських жінок на еміграції у тому ж таки 1946 році видала «Підручник крою і шиття (з рисунками і табелями)». У передмові авторка вказує на ціль його видання: «Невідрадни умовини, серед яких ми опинилися на еміграції, приневолюють кожну з нас навчитися якогось практичного фаху. Якщо хочемо вдержатися на поверхні життя, мусимо, не відкладаючи довго, набути якнайбільше практичного знання. З браку відповідного числа фахових учительських сил треба вчитися самим з книжки. Тож наше завдання було дати заголові українського жіноцтва приступний підручник крою і шиття. Ціль його — навчити кожну українку пошити собі та своїй рідні все, що найбільш потрібне. Хочемо по нашим скромним силам допомогти кожній українці навчитися самій шити найконечніші речі, без чого годі обійтися кожній українській дівчині, жінці та матері. Головним нашим бажанням було уложити підручник крою й шиття, приступний для всіх українських жінок. Найкращою нагородою за працю буде свідомість, що наш підручник допоможе українському жіноцтву навчитися самому шити й перешивати необхідні речі» [11, с. 5].

Попри те, що насправді цей підручник крою і шиття донині залишається поодиноким свідченням існування діаспорних україномовних друкованих медіа зі сфери моди, та й укладений він максимально логічно, виклад зрозумілий непідготовленому читачеві, але фахова спільнота вибухнула критикою на його появу. Так, в Ч. 20 (78) «Українських вістей» за 1947 р. було надруковано рецензію Валерії Будної на «Підручник крою і шиття (з рисунками і табелями)» Іванни Дицьо-Мельник. Валерія Будна спочатку позитивно вігукується стосовно ідеї видання такого посібника: «Останнім часом українське громадянство почало розуміти вагу свого ремісництва і купецтва. То там, то тут почали поставати торговельні або фахово-ремісничі школи. Але в цих школах, на жаль, загальну освіту ставили на перший плян, а вже на другий — фахову. Постала малофаховість або поверхове виучування фаху. До того всього кожна школа вчила по-своєму. Загальної системи не було, відчувався повний брак фахових підручників. Цей брак відчувався до останнього дня. Тому кожну спробу заповнити цю прогалину ми мусимо гаряче вітати. Так, майбутнє нашої жінки на еміграції є тяжке, отже ми мусимо належно оцінювати фах і не легковажити його, бо лише добрий ремісник може конкурувати з громадянином тої держави, куди його закине доля» [12, с. 7].

Та, надалі Валерія Будна вказує на цілий шерех неточностей в розрахунках побудови лекал, яких припустилася авторка і робить висновок, що посібник не годиться для самоосвіти з кравецького фаху: «Тим часом, на жаль, цей підручник дає трохи всього, тільки не того, що треба, а головне — ґрунтового фахового знання крою. Подається на початку сітка, а вже за цим «Як брати міру». Тим часом

треба було переставити це місцями, бо сітка залежить від міри. Також бракує міри довжини переднього стану і високости бюсту. В основних вимірах (стор. 37) подано виміри «для нормальних фігур». Якщо є «нормальні» фігури, то тим самим є і ненормальні. В підручнику крою мусять бути приклади, які зміни маємо в крою фігур ненормальних. А де вони? Таких неясностей і недотягнень чимало у крої спідниці, рукавів, плаща і т.д. Тому підручник не виправдовує свого завдання» [12, с.7].

Окрім рубрик «Вчимося шити» і «Сторінка мод» у «Громадянці» також систематично вміщували огляди тенденцій мод, які вирізнялися тим, що адаптували тогочасні тренди до умов таборового життя. Наприклад, в ч. 5-6 за 1948 р. опубліковано огляд тенденцій від Крістіана Діора, який тоді започаткував культовий для 1950-х стиль «New Look». В огляді подано погляд української емігрантки, яка попри надзвичайну повоєнну скруту намагалася зберегти трендову естетику в своєму гардеробі.

Оглядачка рекомендує читачкам формулу успіху — практичні фасони, які мають як і трендові риси, так і класичні: «Новий вигляд — так називають скрізь нову моду, що була зустрінута з таким великим опором світовим жіноцтвом по війні. Жінки не хотіли прийняти нової моди з двох причин: зв'язаність рухів в довгих спідницях, що протирічить звичці сучасної жінки до спорту, як також і обов'язкові сучасної жінки багато працювати фізично. Друга причина — дорожнеча нової моди, що потребує на суконку 5 метрів замість 3-х. Але пересічна звичайна довжина теперішньої суконки становить 30 сант. від землі, — і нам, ДП, треба прийняти саме цю довжину, бо вона найбільш відповідає нашим фінансам і можливостям. Для нас, в наших умовах, найкраще ніколи не шити собі занадто модерних суконки, а тим більше плащів, що є дуже коштовними, особливо тепер. Тому, нам треба найкраще спинитись на третьому варіанті, що потроху теж просувається в «новий вигляд» — на перевіреному, зручному, завжди модному на вигляд спортовому плащі, рівному в плечах (раменах) і широкому вниз [13, с.15-16].

Порадницька стаття в епістолярному стилі Голови ОУЖ Ірени Павликовської «Поговорім і про моду», що була опублікована в ч. 2-3 1948 р. зорієнтовує нас у почуттях українок в таборах Ді-Пі, їхній самоідентифікації як жінки, красуні. Зі статті вбачається, що незадовільний зовнішній вигляд неабияк гнітив українську жінку. Народжена серед барв і витончених силуетів українського народного костюма, українська жінка в таборовій сірій зубожілості морально згасала. Її мрією був капелюшок з вуалькою, яким вона б могла прикрасити своє обличчя та почуватися впевнено поруч з елегантно вбраними французженками чи німкенями: «Довгі літа тяжкого неспокійного життя відірвали нас від усього, що було зв'язане з плеканням особистої естетики. Не було коли думати про одіж чи зачіску. Добре, як був час обшитися і тако-сяко пристойно тіло прикрити. Минув той час. Ми потроху звільнилися з найгіршого, і поволі повертає охота до культурного життя. Глянеш на себе у виставову шибу — і стає тобі моторошно. Немодний стрій пригнітає, ноги ступають тяжко. От, хоч би трохи відсвіжити свій вигляд. Пошити новий плащ,

переробити костюм, якусь блюзку до нього, модний, у соковитій красці шалик на шию, і такий оригінальний капелюшок з вуалькою» [14, с. 16].

Саме тому Ірена Павликовська знаходить відряду — перешивання старих речей та пристосування їх до нових тенденцій: «Дорога моя! То все не так неможливе, треба вставити у свій порядок дня дві години для плекання свого зовнішнього вигляду і їх якслід використати. Передовсім переглянь, що Ти маєш, і переконаєшся, що з нього ще можна щось зробити. Заки попореш, попереш, попросуєш, пошиєш, — то настане і сезон. Отже, до праці» [14, с. 16].

Цікавим і напрочуд актуальним нині є звіт Голови Союзу Українок Канади Д. Е. Яндової про Виставку українського народного мистецтва, що була організована і успішно проведена Альбертійською провінційною езекутивною Союзу українок Канади спільно з Жіночим товариством при Українській православній церкві на базі Інституту ім. Михайла Грушевського 14-15 травня 1949 року. Виставка відрізнялася від попередніх тим, що під час неї було проведено показ мод, який викликав велике зацікавлення не лише серед українського, але й серед англійського жіноцтва. На показі мод було представлено найкращі вишивки майже з усіх регіонів України. Моделей було аж понад 30. Метою показу мод було продемонструвати канадським жінкам, як можна пристосувати вишивки до сучасного вбрання. Це сприяло усвідомленню, що таким способом можна зацікавити іноземців красою українського мистецтва більше, ніж лише самими вишивками [15, с. 13].

Загалом в «Громадянці» з 1946 до 1950 року вийшло 18 публікацій про моду, серед яких порадиницькі статті, звіти, огляди, ескізи з коментарями та інструкції з виготовлення жіночого одягу: «Вчимося шити» (1946. Ч. 1, Ч. 2); «Сторінка мод» (1946. Ч. 1, Ч. 3, Ч. 4); «Взірці з трикотарства» (1946. Ч. 3); «Колір в українському просторі» (1947. Ч. 6-7); «Самі оздоблюймо наші суконки» (1947. Ч. 9); «Проекти розкидання вишивок по блюзках» (1947. Ч. 10); «Українські впливи в світовій моді» (1948. Ч. 1); «Поговорім і про моду» (1948. Ч. 2-3); «Новий вигляд» (1948. Ч. 5-6); «Осінь і зимова мода» (1948. Ч. 7-8); «Українська вишивка на дитячих суконачках» (1949. Ч. 1-2); «Українська вишивка на жіночій блюзці» (1949. Ч. 3-4); «Вишивані серветки» (1949. Ч. 5-6); «Вистава українського народного мистецтва» (1949. Ч. 7-8); «Дещо про мужеську моду в Англії» (1950. Ч. 1-2-3) [16-33].

Висновки. Досліджено репрезентацію моди на шпальтах жіночого часопису «Громадянка», яка мала багатогранний характер і поєднувала адаптацію до складних умов життя із збереженням культурної ідентичності. Проаналізовано публікації, які відображали як практичний, так і естетичний аспекти моди, що стали опорою для українок у таборах переміщених осіб. Актуалізовано важливість теми моди в контексті виживання, самоідентифікації та інтеграції в нове середовище. Часопис надавав українкам практичні інструменти для створення та перешивання одягу, що було життєво необхідним в умовах дефіциту, а також популяризував українські традиції через адаптацію вишивок до сучасного одягу. Виокремлено освітню функцію часопису, яка реалізувалася через рубрики «Вчимося шити» та «Сторінка мод», а також видання «Підручника крою і шиття». Ці матеріали сприяли професійній підготовці жінок і забезпечували їх необхідними навичками для

виживання. Попри критику, підручник став символом прагнення українок до самоосвіти. Акцентовано увагу на тому, що «Громадянка» була не лише засобом комунікації, але й культурним містком, який поєднував українську спільноту зі світовими модними тенденціями. Таким чином, часопис «Громадянка» став важливим інструментом збереження національної культури, підтримки жінок у важких умовах еміграції та утвердження ролі моди як елемента адаптації, самоідентифікації та інтеграції у нове середовище.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Сидоренко Н. Журналістська «планета Ді-Пі»: Укр. преса у таборах військово-полонених, переміщених осіб і біженців у Європі після II Світ. війни (1945–1950) / Н. М. Сидоренко, О. І. Сидоренко; Центр інновацій та розвитку. Київ : Дослідницький центр історії укр. преси, 2000. 175 с.
2. Рибачок І. Журнал «Громадянка» як джерело до вивчення діяльності Об'єднання українських жінок на еміграції. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Історичні науки. Острог, 2019. Вип. 29. С. 132-138.
3. Наш третій з'їзд: промова Голови ОУЖ п. Ірени Павликовської. Громадянка. 1948. № 7-8. С.3-6.
4. ЦДІАЛ України. Ф. 872 «Союз українок Америки». Опис 1. 2024. URL: <https://tsdial.archives.gov.ua/pdf/F.%20872.pdf> (дата звернення 10.12.2024).
5. Від Редакції. Громадянка. 1946. № 1. С. 1.
6. Людмила І. Що запозичати в Німеччині. Громадянка. 1946. № 1. С. 4-6.
7. Українка. Роботящим рукам. Громадянка. 1946. № 1. С. 31-33.
8. Трофімовська О. Одна з делегатур. Громадянка. 1946. № 3. С. 19-22.
9. При громадській роботі: Конференція референток суспільної опіки. Наше життя. 1962. № 1. С. 28-32.
10. Дицьо-Мельник І. Вчимося шити. Громадянка. 1946. № 1. С. 33-37.
11. Дицьо-Мельник І. Підручник крою і шиття (з рисунками і табелями) / Об'єднання українських жінок на еміграції. Регенсбург: Українське слово, 1946. 41 с.
12. Будна В. Рецензія: Іванна Дицьо-Мельник: «Підручник крою і шиття», 1946, Регенсбург. Українські вісті. 1947. № 20 (78). С. 7.
13. Новий вигляд. Громадянка. 1948. № 5-6. С.15-16.
14. Ірена [Павликовська]. Поговорім і про моду. Громадянка. 1948. № 2-3. С.16.
15. Яндова Д.Е. Вистава українського народнього мистецтва. Громадянка. 1949. № 7-8. С.13.
16. Дицьо-Мельник І. Вчимося шити. Громадянка. 1946. №1. С. 33-37.
17. Сторінка мод. Громадянка. 1946. № 1. С. 38-39.
18. Дицьо-Мельник І. Вчимося шити. Громадянка. 1946. № 2. С. 31-36.
19. Взірці з трикотарства. Громадянка. 1946. № 3. С. 26-27.
20. Сторінка мод. Громадянка. 1946. № 3. С. 28-29.
21. Сторінка мод. Громадянка. 1946. № 4. С. 30-31.
22. Л. І-ко. Колір в українському просторі. Громадянка. 1947. № 6-7. С. 7.
23. Самі оздоблюймо наші суконки. Громадянка. 1947. № 9. С. 15-16.

24. Йогансен А. Проекти розкидання вишивок по блюзках. Громадянка. 1947. № 10. С.16.
25. Українські впливи в світовій моді. Громадянка. 1948. № 1. С.16.
26. [Павликовська] Ірена. Поговорім і про моду. Громадянка. 1948. № 2-3. С.16.
27. Новий вигляд. Громадянка. 1948. № 5-6. С.15-16.
28. Осіння і зимова мода. Громадянка. 1948. № 7-8. С.16.
29. Українська вишивка на дитячих суконочках. Громадянка. 1949. № 1-2. С.15.
30. Українська вишивка на жіночій блюзці. Громадянка. 1949. № 3-4. С.14.
31. Вишивані серветки. Громадянка. 1949. № 5-6. С.16.
32. Яндова Д.Е. Вистава українського народного мистецтва. Громадянка. 1949. № 7-8. С.13.
33. Дещо про мужеську моду в Англії. Громадянка. 1950. № 1-2-3. С.12.

REFERENCES

1. Sydorenko, N. (2000). Zhurnalistska «planeta Di-Pi»: Ukr. presa u taborakh viiskovo-polone-nykh, peremishchenykh osib i bizhentsiv u Yevropi pislia II Svit. viiny (1945–1950). Kyiv : Doslidnytskyi tsentr istorii ukr. presy (in Ukrainian).
2. Rybachok, I.(2019). Zhurnal «Hromadianka» yak dzherelo do vyvchennia diialnosti Obiednannia ukrainskykh zhinok na emihratsii. Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademii». Serii: Istorychni nauky. Ostroh, Vyp. 29 (in Ukrainian).
3. Nash tretii zizd: promova Holovy OUZh p. Ireny Pavlykovskoi (1948). Hromadianka. № 7-8 (in Ukrainian).
4. TsDIAL Ukrainy (2024). F. 872 «Soiuz ukrainok Ameryky». Opys 1. URL: <https://tsdial.archives.gov.ua/pdf/F.%20872.pdf> (in Ukrainian).
5. Vid Redaktsii.(1946). Hromadianka. № 1 (in Ukrainian).
6. Liudmyla, I.(1946). Shcho zapozychaty v Nimechchyni. Hromadianka. № 1 (in Ukrainian).
7. Ukrainka.(1946). Robotiashchym rukam. Hromadianka. № 1 (in Ukrainian).
8. Trofimovska, O.(1946). Odnа z deliegatur. Hromadianka. № 3 (in Ukrainian).
9. Pry hromadskii roboti: Konferentsiia referentok suspilnoi opiky.(1962). Nashe zhyttia. № 1 (in Ukrainian).
10. Dytso-Melnyk, I.(1946). Vchymosia shyty. Hromadianka. № 1 (in Ukrainian).
11. Dytso-Melnyk, I.(1946). Pidruchnyk kroiu i shyttia (z rysunkamy i tabeliamy) / Obiednannia ukrainskykh zhinok na emihratsii. Rehensburh: Ukrainske slovo, 41 s. (in Ukrainian).
12. Budna, V. (1947). Retsenziia: Ivanna Dytso-Melnyk: «Pidruchnyk kroiu i shyttia», 1946, Rehensburh. Ukrainski visti. № 20 (78) (in Ukrainian).
13. Novyi vyhliad.(1948). Hromadianka. № 5-6 (in Ukrainian).
14. Irena, [Pavlykovska]. Pohovorim i pro modu. Hromadianka. 1948. № 2-3 (in Ukrainian).
15. Yandova, D.E. Vystava ukrainskoho narodnoho mystetstva. Hromadianka. 1949. № 7-8 (in Ukrainian).
16. Dytso-Melnyk, I. Vchymosia shyty. Hromadianka. 1946. №1 (in Ukrainian).
17. Storinka mod. Hromadianka. 1946. № 1 (in Ukrainian).
18. Dytso-Melnyk, I. Vchymosia shyty. Hromadianka. 1946. № 2 (in Ukrainian).
19. Vzirts z trykotarstva. Hromadianka. 1946. № 3 (in Ukrainian).
20. Storinka mod.(1946). Hromadianka. № 3 (in Ukrainian).

21. Storinka mod.(1946). Hromadianka. № 4 (in Ukrainian).
22. L. I-ko. (1947). Kolir v ukrainskomu prostori. Hromadianka. № 6-7 (in Ukrainian).
23. Sami ozdobiuiemo nashi sukony. (1947). Hromadianka. № 9 (in Ukrainian).
24. Yohansen, A.(1947). Proiekty rozkydannya vyshyvok po bliuzkakh. Hromadianka. № 10 (in Ukrainian).
25. Ukrainski vplyvy v svitovii modi. (1948). Hromadianka. № 1 (in Ukrainian).
26. [Pavlykovska] Irena. (1948). Pohovorim i pro modu. Hromadianka. № 2-3 (in Ukrainian).
27. Novyi vyhljad. (1948). Hromadianka. № 5-6 (in Ukrainian).
28. Osinnia i zymova moda. (1948). Hromadianka. № 7-8 (in Ukrainian).
29. Ukrainska vyshyvka na dytiachykh sukonochkakh. (1949). Hromadianka. № 1-2 (in Ukrainian).
30. Ukrainska vyshyvka na zhinochii bliuztsi. (1949). Hromadianka. № 3-4 (in Ukrainian).
31. Vyshyvani servetky. (1949). Hromadianka, № 5-6 (in Ukrainian).
32. Yandova, D.E.(1949). Vystava ukrainskoho narodnoho mystetstva. Hromadianka. № 7-8 (in Ukrainian).
33. Deshcho pro muzhesku modu v Anhlii. (1950). Hromadianka. № 1-2-3 (in Ukrainian).

doi: 10.32403/0554-4866-2024-2-88-201-211

THE PERIODICAL HROMADYANKA (1946–1950) AS A PLATFORM FOR FASHION TRENDS FOR UKRAINIAN WOMEN IN GERMANY

Kh. A. Astaptseva

*Ukrainian Academy of Printing,
St. Pod Goloskom, 19, Lviv, 79061, Ukraine
krisast@ukr.net*

The article examines the representation of fashion in the pages of the periodical Hromadyanka (1946–1950) — the press organ of the Union of Ukrainian Women in Emigration (OUZh) in Augsburg, preserved in the collections of the Professor Lubomyr Wynar Institute for Ukrainian Diaspora Studies and the Museum-Archive of Press by Vakhtang Kipiani. The article explores the role of fashion in the women's periodical Hromadyanka as a tool of support, adaptation, and cultural preservation for Ukrainian women in displaced persons (DP) camps after World War II. It is emphasized how Hromadyanka responded to the practical needs of its audience through columns like “Learning to Sew” and “Fashion Page,” offering step-by-step guides for clothing creation and adaptation amid severe resource shortages. The study underscores the journal's cultural significance in promoting the integration of traditional Ukrainian embroidery into modern clothing, thereby reinforcing national identity in exile. Articles that addressed global fashion trends, such as reviews of Christian Dior's New Look, demonstrate how Hromadyanka connected the Ukrainian diaspora to international style movements, offering a blend of practicality and aesthetic aspiration. The educational function

*of the journal is highlighted through its efforts to enhance women's skills, particularly via the publication of *A Guide to Cutting and Sewing* by Ivanna Dytsio-Melnyk. This initiative, though met with mixed critical reception, reflected the journal's commitment to equipping women with professional expertise critical for self-reliance and adaptation in challenging circumstances. The article also explores Hromadyanka's role in fostering emotional resilience and self-esteem among women. In DP camps, where life was marked by austerity, the journal encouraged women to find solace in creative pursuits, such as sewing and repurposing old garments, as articulated in articles by prominent figures like Iryna Pavlykivska. The journal became a platform for women to engage in self-expression, asserting their agency through style and tradition even in adversity. By analyzing 18 fashion-related publications from Hromadyanka, the study identifies the periodical as a cultural bridge between Ukrainian heritage and contemporary global trends. It demonstrates how fashion became a medium of adaptation, identity, and integration for Ukrainian women navigating the complexities of post-war exile.*

Keywords: *women's periodical Hromadyanka (1946–1950), clothing design and sewing, fashion, Union of Ukrainian Women in Emigration, fashion journalism, Ivanna Dytsio-Melnyk, DP camps, Augsburg.*

Стаття надійшла до редакції 06.08.2024.

Received 06.08.2024.